

Sonsbeek na de oorlog

2004 stond bijna volledig in het teken van de zestigste herdenking van de Slag om Arnhem. Na de verloren strijd om de Rijnbrug moest iedereen de stad verlaten. Pas negen maanden later konden de inwoners van Arnhem weer terugkeren naar hun geplunderde stad en zwaar gehavende huizen.

Ook park Sonsbeek heeft zwaar te lijden gehad onder de oorlogshandelingen en het gebrek aan onderhoud in die periode. Dat blijkt wel uit een artikel uit het weekblad *'Het Kompas'* van januari 1946. De schrijver wijst er fijntjes op dat Sonsbeek geen natuurlijk park is, maar een door mensenhanden aangelegd park, naar ontwerp van de beroemde tuinarchitect J.D. Zocher. Hieronder de letterlijke tekst uit *'Het Kompas'*.

Dat heeft Gelderland behouden en wij in Nederland allemaal: Sonsbeek! Vaak heeft men zich afgevraagd: wat zou er van Sonsbeek zijn geworden? Zullen de Duitschers het zoo beroemde park ongemoeid laten? Zullen ze hun schendende handen ook niet uitsteken naar de heerlijke schepping van Zocher, den grooten parkenkunstenaar, die jaren geleden dit lustoord als buitenverblijf der Van Heeckerens schiep?

Het zag er verwilderd uit. De gazons, de groene, zacht glooiende velden langs de vijvers, de slingerende wandelpaden, ze waren niet meer te vergelijken met die uit de dagen van voor de evacuatie. Wat kan een park veranderen, wanneer er maanden lang geen menschenhand meer tot onderhoud wordt uitgestoken, wanneer de regens het zand van de heuvels naar de paden in de dalen kunnen voeren, zonder dat plantsoenarbeiders na iedere bui den weg weer vrij maken, wanneer het water uit de bronnen en beken niet zorgvuldig naar de vijvers wordt geleid.

Negen maanden hebben de krachten der natuur vrij spel gehad. Wie het vroeger niet geloofde, zal het nu begrepen hebben: Sonsbeek is een schepping van menschen. In Sonsbeek werd de natuur 'geleid'. Zou de mensch de leiding uit handen geven, dan zou Sonsbeek na eenige jaren geen Sonsbeek meer zijn, maar een wild en woest moerasgebied. Zoover is het nu niet gekomen. De evacuatie duurde 'slechts' negen maanden.

Maar de herten waren weg en de eenden ook. En dat is voorloopig een leelijk ding. Want de prachtige hertenkamp was een attractie, waarvan in de vacantiemaanden de jeugd uit alle deelen van ons vaderland met volle teugen genoot. Voor de herten zamelden de Arnhemsche kinderen langen tijd eikels en aardappelschillen in, om de dieren door de zware oorlogswinters heen te helpen. Het is vergeefs geweest. De Duitschers hebben de herten geschoten. Slechts een paar wisten er te ontkomen, doordat tijdens de schietpartij het hek was blijven openstaan. Ook een aantal eenden viel als 'oorlogsslachtoffer' en de rest nam de vlucht.

Er stortte een V. 1 in het park, aan den voet van den Twaalf Apostelenberg. Boomen knapten af, takken werden afgerukt. Maar het gebouw der Heidemaatschappij had er het meest van te lijden. Er zijn heel wat boomen geveld, hier en daar werden palissades opgericht, maar goddank, de eigenlijke schoonheid van Sonsbeek's onovertroffen boomenpracht werd er niet door aangetast.

De boerderij bij den grooten vijver, het dorado der dagjesmensen, werd nogal ernstig beschadigd, maar dat is gelukkig al weer verholpen. Van de witte tafels en stoelen zijn er nog heel wat overgebleven. De Theeschenkerij is er heelhuids afgekomen. Duizenden hebben al weer genoten van het heerlijke zomeravondsche zitje aan den voet van de ruischende woudreuzen.

Hun waterval vonden de Arnhemmers terug in zijn oude glorie. Al de geweldige zwerfsteenen lagen er nog. De Duitschers hebben in Arnhem dan toch nog een paar dingen op hun plaats gelaten. Maar ja, een steentje van 7000 kilo verschuif je nu niet zoo gemakkelijk. Wie weet of ze het anders toch niet gedaan zouden hebben. Voorspelde Blokzijl niet, dat de Duitschers in ons land geen steen op den ander zouden laten? De keien van Sonsbeek's waterval zijn blijkbaar te zwaar geweest.

En de bankjes. . . . Ja, die tallooze bankjes, waarop overdag zooveel ouden van dagen, moeders met kinderen en vermoeide wandelaars hebben gerust en 's avonds de jeugd van Gelre's hoofdstad haar dure liefdeseeiden heeft gezworen. Er zijn er heel wat verdwenen. De meeste hebben nog maar een enkele smalle plank als zitting of als leuning over.

Maar Arnhem heeft geleerd zich te behelpen. De bankjes waren nog even druk bezet. 's Avonds vooral. Alleen klonk het gefluister der minnekoozenden den ouden boomen niet meer zoo vertrouwd toe als vroeger. Er was te veel Engelsch bij

